

سرشناسه:	شیدینی محمد، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور:	مبانی نظری عدالت اجتماعی در اسلام / محمد شیدینی.
مشخصات نشر:	قم: انتشارات زمزم هدایت، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	۲۰۸ ص
شابک:	۳۵۰۰۰؛ جال: ۹ - ۱۲۱ - ۲۴۶ - ۹۶۴ - ۹۷۸
موضوع:	عدالت اجتماعی (اسلام)
شناسه افزوده:	انتشارات زمزم هدایت
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۰ م ۲ ش / ۲۲۳۰ BP
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۴۸۳۴
شماره کتابشناسی ملی:	۲۵۱۷۵۷۴

مبانی نظری

عدالت اجتماعی در اسلام

محمد شبیدینی

www.ketab.ir

مبانی نظری عدالت اجتماعی در اسلام

نویسنده: محمد شبیدینی

ویراستار: قدرت الله فرقانی

صفحه آرا: علی نصیر محمدی

ناشر: زمزم هدایت

چاپ: سپهر

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: زمستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۶-۱۲۱-۹

آدرس ناشر: قم، خیابان دورشهر، نبش کوچه ۳، پلاک ۸۱

تلفن: ۰۹۱۲۲۵۳۲۸۸۷-۷۷۲۰۷۳۵-۲۵۱۰ همراه: ۰۹۱۲۲۵۳۲۸۸۷

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۹	فصل اول: ضرورت و اهمیت عدالت اجتماعی
۹	ضرورت بحث
۱۰	اهمیت بحث
۱۲	پیشینه بحث عدالت اجتماعی
۱۵	عدالت اجتماعی در اسلام
۱۹	پیشینه بحث در کتب اندیشمندان اسلامی
۲۲	فصل دوم: منشأ نیاز به عدالت
۲۳	جامعه مدنی یا زندگی اجتماعی
۲۹	۲. وجود تفاوت‌های اقتصادی بین افراد جامعه
۳۰	۳. سفارش قرآن و ائمه برای اقامه عدل در جامعه
۳۵	فصل سوم: مفهوم عدالت
۳۵	معنای لغوی
۳۷	عدالت از منظر اندیشمندان غربی
۴۴	اصول عدالت و کاربرد آن
۴۵	مقدمات پذیرش اصول عدالت
۴۷	تفاوت نظرات هیوم، هابز و رالز در مورد اصول عدالت
۴۹	معنای عدالت از منظر اندیشمندان اسلامی
۵۶	تفاوت‌های دو دیدگاه
۵۸	تحلیل قراردادی بودن عدالت
۶۵	فصل چهارم: عدالت از دیدگاه قرآن

۶۶	۱ - اجرای عدل و قسط یکی از اهداف پیامبران
۶۹	۲ - فرمان عمومی خداوند به اقامه عدل
۷۰	۳. تشویق مؤمنین به رعایت عدالت
۷۳	فصل پنجم: حکومت اسلامی و عدالت اجتماعی
۷۳	لزوم تشکیل حکومت
۷۵	خاستگاه حکومت در اسلام
۷۷	ویژگیهای حاکمان و رهبران اسلامی
۸۲	اهداف تشکیل حکومت در اسلام
۸۶	وظایف عمومی حکومت اسلامی
۹۳	فصل ششم: مبانی تعدیل ثروت در اسلام
۹۳	توزیع عادلانه ثروت (تعدیل ثروت)
۱۱۵	فصل هفتم: ابزارهای تعدیل ثروت
۱۱۵	۱ - ایجاد بخش عمومی و دولتی
۱۱۹	۲ - قانونگذاری اسلامی در تولید و افزایش ثروت
۱۲۵	۳ - مالیاتهای اسلامی
۱۳۵	۴. مبارزه با نگهداری ثروت (کفر)
۱۳۷	۵ - ارث
۱۳۸	۶ - تربیت اقتصادی اسلام
۱۴۱	فصل هشتم: راهکارهای ایجاد عدالت اجتماعی
۱۴۲	۱. ایجاد کار و عمل اقتصادی
۱۴۴	مسئولیت حکومت اسلامی
۱۴۵	۲ - تأمین اجتماعی (تأمین زندگی افراد)
۱۵۰	مبانی نظری تأمین اجتماعی
۱۶۲	مسئول تأمین اجتماعی
۱۶۳	کفالت عمومی
۱۶۹	مسئولیت دولت اسلامی
۱۷۴	ضمانت دولت اسلامی و حدود آن
۱۸۰	حدود تأمین بر اساس ضمانت دولت اسلامی
۱۹۰	منابع تأمین اجتماعی
۱۹۹	افراد زیرپوشش تأمین اجتماعی
۲۰۳	ابزارهای تأمین اجتماعی
۲۰۵	فهرست منابع

مقدمه

در عصر حاضر، پدیده «نابرابری» به عنوان یک پدیده اجتماعی در همه جوامع بشری به طور فراگیر و در تمامی ارکان جامعه حضور خود را نشان می دهد. این پدیده هنگام تشکیل جامعه از ابتدای آن تا به حال، به اشکال گوناگون جلوه نموده و خود را نشان داده است. متفکران و اندیشمندان اجتماعی از دوران باستان تا به حال «نابرابری» را در جامعه مورد بحث و کنکاش قرار داده و نسبت به آن با دیدگاههای متفاوت اظهار نظر کرده اند.

برخی از این اندیشمندان پدیده «نابرابری» را امری طبیعی و لازمه زندگی اجتماعی می دانند و به لزوم نابرابری برای بقا و حیات جامعه معتقد بوده اند. و برخی نیز نابرابریهای اجتماعی را به عنوان سلطه و زور عده ای بر عده دیگر در نظر گرفته و بر این اعتقادند که با برداشتن عوامل نابرابری، می توان «برابری اجتماعی» را در جامعه ایجاد کرد.^۱

۱- نظریه کارل مارکس در طبقات اجتماعی است.

از میان اندیشمندان باستان که «نابرابری» را لازمه وجود انسان و زندگی اجتماعی او دانسته‌اند می‌توان از «افلاطون» نام برد که بر این اعتقاد است که: «خداوند هر یک را از آغاز آفرینش، برای کاری جداگانه مقدر کرده است»^۱.

اسلام نیز - که دینی به تمام معنا اجتماعی است - در مقابل این پدیده اجتماعی که از دوران باستان دامنگیر جوامع انسانی بوده و زمان ظهور اسلام هم در شبه جزیره عربستان وجود داشته سکوت نکرده است و برای برچیدن این نابرابریهای اجتماعی، طرح و برنامه‌ای بسیار دقیق و قابل توجه دارد و می‌کوشد در سیستم اقتصادی خویش با طرحهایی که ارائه می‌دهد، ابتدا مانع ایجاد چنین نابرابریهای غیرمعقول شود تا «عدالت اقتصادی» در میان جامعه برقرار گردد پس آنچه مسلم است این که وجود این نابرابریها در جوامع بشری، امری غیرمعقول است و باید از پیدایش و گسترش آنها جلوگیری کرد. از این رو، اسلام برنامه‌هایی در این باره دارد و اجازه نمی‌دهد در این زمینه، بین طبقات اجتماع تفاوت‌های فاحشی پدیدار گردد. همین مطلب در قالب بحث «عدالت اجتماعی» در بعد اقتصاد نیز می‌گردد.

ما برای توضیح و تبیین مباحث عدالت اجتماعی، نظیر ضرورت، اهمیت، پیشینه، مفهوم و نیز منشأ نیاز به عدالت اجتماعی و دیدگاه قرآن کریم درباره این موضوع و نقش حکومت اسلامی در برپایی عدالت اجتماعی و مسائل مربوط به تعدیل ثروت از نظر اسلام، طی هشت فصل به طرح موضوعات می‌پردازیم.